

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

**УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ**

**ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА
В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ**

**Збірник наукових статей за матеріалами
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції**

22 квітня 2026 року

Черкаси

2026

Рекомендовано до друку вченою радою КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради». Протокол № 2 від 03.06.2026 року.

Редакційна колегія:

Андрющенко Т.К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Назаренко Г.А., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-методичної роботи КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Норкіна О.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Ющенко Л.О. кандидат філологічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

П 84

Професійний розвиток педагога в контексті викликів сьогодення: збірник наукових статей за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Черкаси, 22 квітня 2026 р). / за ред. Т.К. Андрющенко. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2026. 252 с. (Електронна книга).

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції представлено результати наукових досліджень, методичні напрацювання та практичний досвід науково-педагогічних працівників закладів вищої та післядипломної освіти, керівників закладів освіти, педагогів закладів дошкільної, загальної середньої та вищої освіти.

Матеріали збірника висвітлюють актуальні питання професійного розвитку педагога в умовах сучасних суспільних трансформацій, цифровізації освіти, розвитку інклюзивного освітнього середовища та необхідності забезпечення психологічної стійкості учасників освітнього процесу. У наукових статтях і практичних розробках розкрито сучасні підходи до професійного зростання педагогів, інноваційні тенденції розвитку дошкільної та вищої освіти, виклики цифрової трансформації освітнього простору, а також ефективні практики підтримки якості освіти в умовах сьогодення.

Матеріали конференції систематизовано відповідно до тематичних напрямів роботи конференції, що охоплюють різні рівні та аспекти сучасної освіти. Видання стане корисним для науковців, викладачів, педагогічних працівників, здобувачів освіти та всіх, хто цікавиться проблемами модернізації освітньої галузі й професійного розвитку педагога.

Відповідальність за зміст, точність фактів, коректність цитувань і посилань покладається на авторів публікацій.

<i>Стельмах Ірина.</i> Індивідуальна освітня траєкторія педагога: інструменти реалізації в системі післядипломної освіти.....	69
<i>Степаненко Оксана.</i> Готовність до професійного саморозвитку педагога в умовах сьогодення.....	75
<i>Черкашина Тетяна.</i> Самооцінка критичного мислення як показник сформованості ментальної культури педагога.....	81
РОЗДІЛ II. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	86
<i>Мех Наталія.</i> Сучасні тенденції розвитку вищої освіти в контексті професійного розвитку педагога.....	86
РОЗДІЛ III. ІННОВАЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ.....	90
<i>Дем'янюк Антоніна.</i> Інноваційні підходи до забезпечення безпеки життєдіяльності та охорони праці у закладах дошкільної освіти.....	90
<i>Норкіна Олена.</i> Інтеграція штучного інтелекту в освітній простір закладу дошкільної освіти.....	94
<i>Пристапуна Оксана.</i> Освітній простір як «третій педагог» у фізичному вихованні дошкільників: реалізація реджіо-підходу.....	99
<i>Шишак Андріана.</i> Застосування ейдетики для логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.....	103
РОЗДІЛ IV. ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ.....	107
<i>Басараба Наталія.</i> Ментальне здоров'я в цифрову епоху: правила перезавантаження.....	107
<i>Гайда Василь.</i> Формування когнітивної складової професійної компетентності вчителя в системі післядипломної освіти в умовах цифровізації.....	112
<i>Желізна Вікторія.</i> Сучасні виклики цифрової освіти в Україні.....	116
<i>Пасічна Ірина.</i> Цифровий розрив: чому доступ до інтернету більше не гарантує рівних можливостей.....	121
<i>Каналюк Альона.</i> Гейміфікація освітнього процесу: від розважального контенту до глибокого навчання.....	124

Освітній простір, організований як «третій педагог», набуває стратегічного значення, оскільки саме він створює умови для природного, вільного і водночас цілеспрямованого розвитку дитини. Через середовище дитина не лише рухається, а й мислить, відчуває, взаємодіє, пізнає власні можливості.

Зміна ролі інструктора з фізичної культури — від організатора занять до дизайнера освітнього простору та фасилітатора розвитку — підвищує якість освітнього процесу та сприяє професійному зростанню педагога.

Впровадження такого підходу дозволяє перейти від формалізованих занять до живого освітнього процесу, у якому рух стає мовою розвитку, засобом самовираження та основою гармонійного становлення особистості дитини.

Таким чином, фізичне виховання в контексті Реджіо-педагогіки постає як цілісний простір свободи, творчості та розвитку, де кожна дитина має можливість бути активним творцем власного досвіду, а педагог — мудрим партнером у цьому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт дошкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти) : затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 26.11.2025 № 1557.
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / науковий керівник проєкту В. О. Огнев'юк;— Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020.

*Андріана Шишак,
доктор філософії, старший викладач кафедри освітології і педагогіки
Західноукраїнський національний університет*

ЗАСТОСУВАННЯ ЕЙДЕТИКИ ДЛЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вступ. Дошкільна освіта в Україні орієнтована на реалізацію компетентнісного підходу, що передбачає формування у дітей здатності застосовувати набуті знання у практичній діяльності. Відповідно до Базового компонента дошкільної освіти (2021 р.) важливим результатом освітнього процесу є сформованість сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької компетентності, яка охоплює уміння аналізувати, порівнювати, класифікувати та узагальнювати об'єкти довкілля [4]. Зважаючи на це, особливої

актуальності набуває впровадження інноваційних технологій навчання, щоб забезпечити досягнення окреслених цілей. Однією з них є ейдетика, сутність якої передбачає застосування дітьми образної пам'яті та асоціативного мислення.

Основний виклад. Логіко-математичний розвиток дошкільників охоплює формування у них системи знань та вмінь, необхідних для здійснення таких розумових операцій: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, серіація. Важливим є не лише результат навчання, а й сам процес пізнавальної діяльності, що сприяє розвитку мислення та пізнавальної активності дитини [2, с. 152].

Ейдетика як інноваційна технологія базується на здатності дитини до створення яскравих образів та асоціацій. Вона охоплює прийоми, що активізують різні канали сприймання – зорову, слухову, тактильну та емоційну пам'ять, уяву й мовлення [2, с. 159–160]. Так, математичний матеріал набуває образної та емоційно забарвленої форми, перестаючи бути для дошкільника абстрактним набором символів.

Особливо доцільним є використання ейдетики під час ознайомлення дітей із цифрами та числами. Ефективним є прийом образного співвіднесення цифри з предметами навколишнього світу. Наприклад, цифра 3 може асоціюватися з морською хвилею або вусами, а цифра 5 – із кораблем чи змією [3, с. 8]. Такі асоціації полегшують запам'ятовування графічного образу цифри та сприяють переходу від її зовнішнього сприйняття до усвідомлення її математичного позначення.

У роботі з дошкільниками варто також використовувати вправи на кольорові асоціації. Дітям можна пропонувати уявити, який колір має цифра, або зіграти в гру «Пофантазуй сам», у межах якої вони розфарбовують цифри відповідно до власних уявлень і відтінків, що виникають у них під час сприймання числа [3, с. 8]. Такі завдання активізують образне мислення, уяву й допомагають встановлювати зв'язки між зоровими та емоційними враженнями.

У практиці забезпечення логіко-математичного розвитку дошкільників можна використовувати систему спеціальних ейдетичних ігор і вправ. У дослідженні Л. Іщенко та І. Підлипняк наведено такі їх приклади: «Знайди

невідомі цифри» – дітям пропонують розшифрувати загадкові написи й викласти у вільну клітинку картку з відповідною цифрою; «На планеті цифр» – впізнати контури знайомих цифр; «Сховай цифру в малюнок» – побачити у контурі цифри знайомі предмети; тощо [2, с. 176; 5]. Усі ці вправи орієнтовані на запам'ятовування математичних символів, але, крім цього, й на розвиток здатності дітей зіставляти, розпізнавати, уявляти, аналізувати та встановлювати логічні зв'язки.

Педагогічна цінність запропонованих вправ полягає в тому, що вони поєднують логічне та образне мислення. Наприклад, у вправі «Знайди невідомі цифри» дитина має не лише впізнати числовий символ, а й зіставити його із завданням, тобто виконати елементарну аналітичну дію. У вправі «Сховай цифру в малюнок» відбувається перехід від абстрактного образу цифри до конкретного предметного уявлення, а в іграх «Асоціації за кольором» чи «Духмяні цифри» математичний зміст підсилюється залученням сенсорного досвіду дитини. Саме тому ейдетичні вправи можна тлумачити як ефективний засіб інтеграції сенсорного, мовленнєвого, емоційного та логіко-математичного розвитку дошкільника.

Корисною для застосування є вправа «Скільки заховалось зайчиків?», у процесі якої дітям пропонують визначити кількість об'єктів за частковими ознаками (наприклад, за зображенням вушок, що визирають з-за куща). Діти висувають припущення щодо кількості зайчиків і обґрунтовують свою відповідь, після чого здійснюється перевірка. Така вправа сприяє розвитку уяви, логічного мислення, уміння аналізувати та робити висновки; формує навички лічби, зокрема групування предметів (парами) [1, с. 1].

Доцільною є також вправа «Відгадай і розкажи», що передбачає використання мнемотаблиць для відтворення сюжетної інформації з математичним змістом. Діти «читають» умовні позначення та відтворюють історію, у якій є числові дані (кількість персонажів, предметів тощо). Такий підхід забезпечує поєднання образної пам'яті з математичним змістом, сприяє

розвитку мовлення, пам'яті та вміння встановлювати логічні зв'язки між подіями й числами [1, с. 1].

Цікавою для організації є вправа «Оживляєм квіти», у якій дітям пропонується трансформувати абстрактні геометричні фігури (кольорові кружечки) у знайомі образи, наприклад, квіти, додаючи до них пелюстки відповідного кольору та кількості. При цьому кількість пелюсток визначається умовою (як-от: відповідно до кількості звуків або сигналів), що поєднує сенсорний досвід із математичними діями. Вправа сприяє розвитку уяви, закріпленню знань про колір, формуванню вмінь зіставляти кількість і число [1, с. 1].

Ще одним прикладом є вправа «Малюємо по пам'яті візерунки», яка передбачає короткочасне сприймання зразка з подальшим його відтворенням із пам'яті. Діти запам'ятовують розташування елементів, їх форму та колір, а потім відтворюють побачене. Ця діяльність сприяє розвитку зорової пам'яті, уваги, просторового мислення, вміння аналізувати структуру об'єкта [1, с. 1].

Застосування ейдетичних прийомів і вправ у процесі формування математичних уявлень сприяє розвитку пам'яті, уяви, мовлення, асоціативного й логічного мислення дітей. Це загалом формує позитивну мотивацію до навчання, адже ейдетика органічно поєднується з ігровою діяльністю, що є провідною в дошкільному віці, і забезпечує природний спосіб засвоєння знань [2, с. 160]. Сучасні дослідження підтверджують ефективність поєднання різних підходів до навчання математики дошкільників, зокрема із застосуванням ігрових чи навіть цифрових технологій [6].

Висновки. Отже, застосування ейдетики у роботі з дітьми дошкільного віку шляхом вправ забезпечує формування математичних уявлень через образне мислення, асоціації та емоційно забарвлену діяльність. Її використання сприяє розвитку пізнавальних процесів та володіє потенціалом для підвищення ефективності навчання у закладі дошкільної освіти.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні методичних рекомендацій щодо інтеграції ейдетики та цифрових технологій у систему дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дидактичні ігри і вправи з елементами ейдетики / укл. Зубова І. В. Всеосвіта : вебсайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/didakticni-igri-i-vpravi-z-elementami-ejdetiki-315333.html> (дата звернення: 08.04.2026).
2. Іщенко Л. В., Підліпняк І. Ю. Формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку засобами ейдетики. *Psychology and pedagogy as sciences for the development of the cultural potential of modern society* : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. С. 148–194.
3. Ковба Ю. В. Використання прийомів ейдетики у процесі ознайомлення дітей дошкільного віку з цифрами і числами. *Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку*. Житомир: ФОП «Левковець», 2015. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/23391/> (дата звернення: 09.04.2026).
4. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text> (дата звернення: 10.04.2026).
5. Яковчук Г. Ейдетика для розвитку творчих здібностей. *Музичний керівник*. 2017. № 6. С. 10–21.
6. Atıcı Ş., Akman B. Exploring preschool teachers' and parents' experiences with story-based mathematics, digital math activities, and realistic mathematics: a phenomenological study. *Education and Information Technologies*. 2026. Vol. 31. P. 1313–1349. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10639-025-13851-8> (дата звернення: 11.04.2026).

РОЗДІЛ IV.

ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ

Наталія Басараба,
*методист кабінету ліцензування та навчальної роботи,
старший викладач кафедри психології та інклюзивної роботи
Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:

ПРАВИЛА ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ

Вступ. Сучасна людина не просто користується технологіями — вона живе в цифровому просторі. За даними експертних оцінок, середньостатистичний дорослий витрачає від 11 до 13 годин на добу на взаємодію з різними медіаформатами. Сьогодні цифрові рішення перестали бути лише допоміжними